

СРПСКИ ТЕХНИЧКИ ЛИСТ

ОРГАН УДРУЖЕЊА СРПСКИХ ИНЖЕЊЕРА И АРХИТЕКТА.

ОД УРЕДНИШТВА

Неколико чланова Удружења Српских Инжењера и Архитекта и један пријатељ Удружења изразили су своје незадовољство услед написа који је изашао у 16. броју Српског Техничког Листа у чланку под насловом:

»Архитетско одељ. Министарства Грађевина«

Па како је и писцу чланка и редакционом одбору далеко и помисао да кога вређа и како обоје сажаљевају што су поменутог господина могла и помислити да се тим насипом желело вређати, што је могло бити само услед нетачног разумевања онога што се хтело да каже, редакциони одбор сматра за дужност да овим објасни своје становиште у том погледу.

Писац поменутог чланка зажалио је, што најбоље снаге архитектонског одеља министарства грађевина одоше сви на Универзитет за наставнике и што у поменутом одеку остају само млађе снаге које су махом ђаци нашег арх. одеља бив. Вел. Школе. Писац је и себе и своје колеге који су овде само свршили школу назвао *»фронташима.«*

Али ни писац нити редакциони одбор не налазе да је ма чиме окрњен углед оних који су из архитектонског одеку дошли за наставнике универзитета. Јер ми сви знамо, да је наша техничка струка сразмерно млада па и архитектонски одсек у њој, да у реду архитеката не може бити људи који ће се, онако као у западним државама старије културе и богатијим у сваком погледу, искључиво одати на поје-

дине гране архитектуре или изучавати поједине специјалне помоћне предмете. Кадар наших наставника Универзитета бирао је универзитетски савет свесан тога и изабрао је, по веровању и писца и редакционог одбора овог листа, оне који су међу бољима били најбољи и ако се појединци пре избора нису могли искључиво бавити предметом који им је додељен. Али ценећи претходну спремни и уверен да су ти људи дорасли свом будућем позиву, савет универзитетски поверио им је поједине катедре.

То није било само у архитектонском одеку, то је било и у инжењерском и мапинском.

Међутим, редакциони одбор не дели потпуно мишљење писца поменутог чланка, да млађе снаге нашег арх. одеља у мин. грађ. треба назвати фронташима, како се он био изразио више у шали. Редакциони одбор зна да је архитектура преимућствено вештина и да је вештина махом Богом дана. Да тај Божији дар може бити додељен и многим који нису имали могућности да своје образовање прошире путовањем на страну, где би имали прилике да виде творевине великих светских вештака и да се тим творевинама одушевљавају.

Зато редакциони одбор мисли да поменути чланови као и поменути пријатељ нашег Удружења треба да приме онај пасус, којим су незадовољни, не као увредљив израз већ као израз бола једног искреног пријатеља наше архитектонске струке што не види на томе пољу досадање трудбенике.

Нова новчаница од 100 динара у сребру.

Ова је новчаница у изради сувише слична оној од 20 динара у злату, а и у погледу орнамената; композиција се мало разликује и боља је: чини пријатнији утисак.

На предњој страни има персонификација „Србије“ — једна озбиљна женска, огрнута плаштом и наслоњена на празан круг у десном углу. Левом руком наслања се о неестетичан мач а десну је безразложно дигла до висине лица. Овај покрет руке са полуотвореном шаком уз озбиљно лице личи на некакав благослов. — Код ногу се виде земаљски производи с једне а књиге лежири и др. у углу с друге стране.

Оквирни неестетични рам са врло рђавим византијским орнаментима образује поље на коме је перспективно у даљини нацртан Београд пријатном црвенкастом бојом, од које одудара плава боја „Србије“ и оквира. Београд је гледан са савске стране

Једном једрилицом на Сави, ова слика враћа гледаоца на Београд пре сто година, само да се на слици не види и Саборна Црква. Неразумљиво је откуда те једрилице кад их сад у опште нема на Сави и Дунаву. Аутор је овим учинио рђаву услугу култури Србије: као да још и данас тако великом водом не плове парне лађе...

Изнад Београда је текст, а испод — у оквиру — извод из закона.

Друга страна има пријатан оквир но мало неспретно изведен. На доњој страни овога оквира с лева на десно стоји редом: празан оквир, девојка, штит са двоглавим орлом и сељак, иза кога се види у перспективи Студеница.

Девојка са накривљеном главом и раскопчаним јелеком стоји (или је прислоњена, — не може се тачно одредити положај,) и скоро је прикљештена између празног

оквира и штита, а претрпана кукурузом, као да ништа друго не успева у Србији. —

Штит са двоглавим орлом гломазан без икаквог оквира, са познатим махнама на орлу из новчанице од 20 динара, раздваја девојку од сељака и затвара перспективу Студенице с леве стране.

Сељак стоји на оквиру. Девојка пред оквиром, ваљда једва разлика у даљини од пола метра а сељак скоро за половину мањи од девојке! Наивно држи у десној руци косир а левом се ухватио за грозд, који је нарочито издигнут. — Одело сељака је раздрљена кошуља, панталоне, шубара на глави, што би све могло бити друкчије и лепше.

Студеница никако не стоји лепо уз голијатску фигуру сељакову и много је гора од слике на новчаници од 10 динара. Још је незгодно што се небо над њом неестетично завршује а изнад неба стрчи фигура сељакова у поље испуњено црвенкастом бојом рађеним двоглавим орловима и рђаво укрштеним, малим орнаментима. — На овоме је пољу текст на француском.

У празноме се оквиру спрам светлости види лепа Меркурова глава.

Хартија је „роза“ боје, формат сличан оној од 20 динара.

Све што је речено за новчаницу од 20 динара вреди и за ову нову а у погледу израде, орнамената, цифара и слова. — Овде чак има и нехатности: поље између орнамената, испред реченице „Бог чува Србију“ заборављено је да се шрафира, те је орнаменат због тога врло тежак.

Вреди још напоменути да су слова тако рђава, како ни на једној новчаници до сада. Осим грешака у правилности, чине утисак каквог грубог старијег дрвореза.

А

Осигурање земљишта измеђ града смедеревског, реке Мораве и Језаве од поплаве Дунавом и Моравом, односно Језавом:

Услед учестане поплаве земљишта, равнице — измеђ града смедеревског, реке Мораве, драговачког друма и Језаве, које износи једно 7700 ha, — не рачунајући ту простор поплавлених села: Кулич, Шалинац и Липа, — а иницијативом ово-окружног одбора сазвата је на дан 16. априла о. г. ванредно о-

кружна скупштина округа смедеревског и она је, — по свестраном обавештењу донела следећу доиста патриотску одлуку:

1.) „Да се приступи осигурању поплавлениог земљишта од поплаве Дунавом и Моравом;

2.) „да се за тај циљ што пре направи план и предрачун, и

3.) „да се одобри окружни прирез, који би служио као подлога одбору, како би на основу истога „могао учинити зајам, за исплату радова, и да се

4.) „од сопственика осигураних имања наплати „овај издатак колико од хектара осигураног имања изнео буде.

Као предрачунски подаци послужили су ова дата и разлози које је прибрао и саставио подписани.

Земљиште, које се од поплаве има да осигура, простире се од смедеревског града до ушћа Мораве у Дунав, — где су оба села, Кулич и Шалинац и њихови атари, сада (и лане, и скоро сваке друге године) услед велике воде на Дунаву потпуно под водом, даље уз Мораву до друма Смедерево—Драговац—По-жаревац, — до којег може да допре Дунаво, чим достигне висину као год. 1897, — па поред Језаве (отоке моравске,) у коју се улевају речице и потоци са западнога дела подунавског среза, као Раља, Коњска река ит.д, — опет до града смедеревског.

Овај простор, — који с једне стране плави Дунаво, а с друге Морава, и који може да страда и од велике воде на Раљи или коњској реци, чим би у њеном сливу нека већа провала облака или јака дуготрајнија киша наступила, и стање воде у Дунаву код Смедерева било тако, да успор Дунава иде Језавом од прилике до на спрам села Липе (т.ј. на коти 69,50—69,90,) — цела ова плодна равница исноси до 7700 ха., површине, сем површине самих села, (Шалинац, Кулич, Липе, Ради-нац, Враново, и део Мале Крсне, који такође лежи у поплављеном земљишту).

Простор овај осигураће се на дужину једно 9.500 метара насипом, бедемом, почевши од зицина смедеревског града до рушевина града Кулича;

1-во противу поплаве од Дунава.

2.) У овоме насипу треба на ушћу Језаве у Дунаво постројити уставу, која би се затворила, чим Дунав достигне такве висине, да би поплавио равницу иза бедема, дакле просечно н.пр. коту апсолутну 69.00 м. или коту 2.20 м. на водомеру на смедеревској обали.

3.) Вода из Језаве у том тренутку пустиће се преко једне бране, с уставом постројене од пр. на месту, где стоји сада дрвени мост на Језави, у јендек, или корито, направљено у најдубљем жљебу теренском у тој цељи, — да би се ту прикупила вода са осигуранога терена (и кишница и вода, што продре и процеди се кроз шљунчани и песковити слој под бедемом) и да би се могла црпком постављеном, на најнижем месту овога јендека, т.ј. код Кулича села, пребацити преко насипа — у Дунав, или Мораву.

4.) Противу Мораве осигураће се земљиште опет насипом постављеним у извесном одстојању и по таквој линији од садашње обале Моравске, како би у случају регулације реке Мораве, овај бедем могао да остане, и како би пред њим на страни и Морави било довољно простора, да се не успори велика вода у Морави.

Насип овај пружиће се од рушевина Кулича града поред села Кулича и Шалинца до драговачког друма у дужини од 14,5 километара.

5.) На њему би стајала црпка са машином и а најнижем месту јендека, који би одводио воду из одбрањеног простора, што би билс измеђ Кулича града и Кулича села.

6.) Цео насип (државни друм) од Мале Крсне до Мораве код Драговца подигао би се толико, да га не може вода из Мораве прелити, и корито „Бадрике“, — отоке велике воде моравске, одвело би се одмах, чим прође мост на друму драговачком на леву страну у најближе му место у Језаву (ниже Вранова) и зајазило бедемима с обе стране тако, да се велика вода из („Бадрике“) не би могла да разлије за време велике воде у Морави.

7.) Језава ће се кориговати и одвести под брдо од Мале Крсне под Враново, Радинач, под липско гробље, око „Кауњицове баре“: под бедеме града смедеревског, давши јој корито таквога профила, да може обухватити воду из реке Раље и Коњске и при случајној провали облака у атару ових река. Ова ће корекција изнети једно 11 километара, док напротив садашње изкривудано корито Језаве на истоме делу износи до 14 километара дужине, и најмање 60 м. ширине, т.ј. 84 хектара. Ново корито неће изнети и са насипима но 35 м. ширине (а и на насипима ће да расте трава), т.ј. само неких 38.5 хектара, уштеда ће већ ту бити око 45 ха, одличне земље у вредности од пр. 65000 динара, не рачунајући ту ни корито „Бадрике“, ни „Лесковине“, које ће обе отоке постати плодном земљом, и како је дужина њихова до 20 км. и ширина најмање 50 м., то је и ово одмах добит око 100 ха врло плодне земље у вредности око

	150000 дин.
што са горњих	65000 дин.
	даје суму 215000 дин.
или округло	200000 дин.

8.) И пошто Језаву одведемо под брег, т.ј. дамо јој правилно корито с правилним једнаким падом, можемо поставити на ушћу „Бадрике“ у Језаву (под Врановом такође једну уставу са заклопцима, кроз који би могли за време дуготрајне суше целу нашу од поплаве одбрањену равницу наводњавати.

Претходни предрачун је показао следеће цифре:

1. Насип од града Смедеревског до рушевина града Кулича, 9.5 килом. дужине са побусавањем, осејањем, засађењем врбама и багремима са калдрмисањем ит.д. од пр. 338000 дин.

2. Насип поред Мораве од града Кулича до Драговачког друма 197.000 дин.

3. Уздизање насипа на друму Мала Крсна — Драговац 72000 дин.

4. Корекција Језаве од Мале Крсне до Смедерева 170000 дин.

5.) Устава на ушћу Језаве у Дунав код града Смедеревског са мостом за кола преко исте 80000 дин.

6.) Устава на Језави више града (код садашњег дрвеног моста) 35000 дин.

7.) Канализација целог земљишта до најниже тачке код Кулича јендеком 20000 дин.

8.) Устава на Језави код Вранова за наводњавање целе равнице у случају суше 40000 дин.

9.) Корекција „Бадрике“ и мост на истој на друму Драговачком 30000 дин.

10.) Машина (велика локомобила) за избацивање воде код Кулича с црпком и зградицом 50000 дин.

11.) Стражарске кућице на насипу 2 на Дунаву (један чувар становаће у Смедереву) и 3 на Морави 5 комада 30000 дин.

12.) Чамци, алат, и т. д. за 6 чувара (један у Смедереву) 6000 дин.

13.) Телефон од Смедерева до драговачког моста 8000 дин.

14.) Набавка новца и интерналарна камата за 1½ године (по 6%) од половине капитала грађевинског 84000 дин.

Укупно 1160000 дин.

или округлом цифром да се набави капитал 1200000 дин.

Рачунамо-ли, да се овај зајам за 15 година на 6% са полугодишњим одплатама амортизује треба нам годишње:

а.) На ануитет	65400	дњара.
б.) Плата за 5 чувара	3000	„
в.) Оправке насипа сабење врба ит.д.	8000	„
г.) Машиниста (уједно ложач)	2400	„
д.) Упљен, зејтин и т.д. за машину		
(рачунајући, да ће она 8 месеци радити	2200	„
Годишње треба и то првих 15 година	81000	„
После 15 година требаће годишње само	15600	дин., али

имаћемо приход од врбака и багрема.

Осигурамо ли од поплаве 7700 ха земље, пада на 1 хектар првих 15 година

по 10 д. 60 п.д.

а после 15 година само

2 д. 03

не рачунајући ту приход од врбака ит.д.

Међутим *цени* ових имања ће скочити од садашње цене од пр. 800—1000 динара за хектар најмање на 1500 до 1800 дин. за хектар, што чини на 7700 ха = **5,775.000** динара вишак у вредности. **Вреди** онда доиста издати на ово осигурање 1200000 динара, — и када **сигурност** имања и **здравствене** прилике, које би се *несразмерно* побољшале, не стављамо у рачун.

Пошто би се овим осигурањем осигурао не само државни порез, који с прирезама на ових 7700 ха износи најмање 60000 динара годишње, — што представља капитал од 1200000 динара, који држави сваке 5-те 6-те године пропада, и пошто би *сз тиме осигурала и државна територија*, — (коју ће сада, чим се преко постави насип од Ковина до Базијаша, Дунав тим више и тим *брже рушити* и кварити): то би држава само одужила праведан дуг, када би ову целу најмање са 200000 дин. потпомогла, и тиме овом злопаћеном и од поплаве пострадалом народу малу потпору пружио, од које ће држава сама имати у првоме реду велику корист.

у Смедереву,

30. априла 1907. г.

Шеф инжињер окружног одбора

Јован Јирачек

Грађење пруге (Вражогрнац—Зајечар—Боговина.

Како се грађење ове пруге примиче крају, неће бити без интереса, да се читаоцима Техничког Листа и пријатељима техничких послова у Србији, изнесе стање и напредовање радова на поменутој прузи, у толико пре што је ово прва већа и тежа пруга, која је дата у рад од кад је озбиљно на дневном реду подизање уских железница код нас; и која би требала да буде пробни камен у том, да ли смо у опште сами способни за веће техничке радове или нам је још непрестано потребна помоћ странаца.

Нема сумње да се о овој прузи још не може говорити као свршеном факту, јер према изреци „коначно дело краси“ требало би причекати до њеног дефинитивног свршетка, па онда дати непристрасну оцену, с тога ћу се ја у овом чланку у главном уздржавати од те оцене, која у осталом и не би била меродавна поред осталог и због тога, што сам лично заинтересован, јер сам од почетка до данас на њој на раду. Али ипак неће ми се замерити, ако по свом разумевању и нахођењу похвалим оно што је за похвалу а

покудим оно чему мора сваки замерити, остављајући широко поље свима заинтересованим, да о истом предмету пишу како за сходно нађу.

Грађење пруге уступљено је предузимачу јула месеца 1905. год., дакле у оно време, кад су се наше политичке странке отимале „на коме ће останути царство“ па су и њу употребљавали као средство за агитацију, тврдећи с једне стране, да од те пруге неће ништа бити пошто јој финансирање није осигурано; дакле биће обично „чепркање“, а с друге стране се опет уверавало, да мало недостаје, па да писак локомотиве одјекне долином Тимока.

Кад се узме у оцену, да је код нас мали број предузимача, који располажу свима средствима, који су за извршење железнич. пруга — па ма и мањих — потребна, појмиће се лако, да је почетак био доста тежак. За организовање посла на великој дистанцији поред времена и личног искуства, предузимачу је потребан и поуздан помоћни персонал. Тешкоћа се повећава још и тиме, што предузимач не располаже ни

са довољним капиталом. Онај који финансира предузеће обично нема ни појма о грађењу, — а зна се већ, да пре сваког већег грађења треба знатне суме умртвити за; алат, грађу за скеле и подупирање, отварање мајдана, израду приступних путева, полагање провизорних колосека за довоз камена и др.

Предузимач се налази пред масом подпредузимача (акорданата), који су опет претрпани са силним сведоцбама и уверењима о својој способности, како су радили овај или онај посао на опште задовољство и који нуде ванредно велике проценте провизиона. Овима се уступи парче по парче цео посао и то махом тако, да предузимач лиферује потребан материјал а подпредузимачи само радну снагу, те у колико је у интересу једном, да протури материјал што лошијег квалитета, другоме је опет стало за тим, да извесан посао са што мање радне снаге сврши, да га дакле што горе изradi.

Да слабо послови у почетку напредују допринело је и то што је ширина колосека често мењана, од којих ће се промена трагови за увек осећати, а да је и нека десетина хиљада динара услед тих промена бачена на више места дуж Тимока — куда пруга и пролази о том не може бити ни најмање сумње. Ако се не узму у обзир промене у ширини колосека, које су предходиле дефинитивном уступању пруге предузимачу, онда их од доба уступања има две. Почета је пруга за колосек ширине 1.00 м. и грађење је трајало за ту ширину све до последње политичке промене у земљи. Од тада се ради пруга за ширину колосека од 0.76 м.

Како су радови у почетку веома слабо напредовали то и није много узалуд утрошено услед промене колосека од 1.00 м. на 0.76 м., а то има и добрих страна за саму пругу, апстрахујући те мале новчане штете, пошто је сама траса задржана — што су, дакле минимални радијуси и успони дозвољени за пругу чија је ширина колосека 1.00 м. остали и за колосек од 0.76 м. ширине.

Услед ових промена у ширини колосека није било ни чудо, што је читаво туце инжењера имало увек пуне руке посла. Таман се сврше планови за колосек од 1.00 м., а из Железничке Дирекције се наређује промена за колосек 0.76 м. — Настаје потешњавање!

После ових општих напомена, да пређем на израду саме пруге. Још прошле године, кад су радови у велико отпочети госп. К. Савић проф. Универзитета писао је у Техн. Листу о овој прузи поред осталог и о правцу трасе и броју већих објеката, с тога ћу ја то поновити само у толико, колико је потребно да би читаоцима била јаснија слика о напредовању радова.

Од почетка до краја пруга пролази долином Кривовирског Тимока, остављајући га само местимично и на краће дистанције у колико су то инундациони терен или стешњене клисуре налагали, само на дужини 2. км. пред секом Вражогрнцем пруга иде левом страном спојена оба Тимока (Кривовир. и Сврљишки). Од Боговине до Зајечара у дужини 32. км. — што ће бити саставни део пруге Параћин—Зајечар — пруга се гради за колосек 0.76 м., а од Зајечара до Вражогрнца, кривине, успони и објекти извршени су за нормални колосек. На целој дужини сем местимичних незнатних прекида извршени су грубо земљани радови и кроз кратко време приступиће се планирању.

Од мостова и пропуста којих има око 140 израђено је одприлике $\frac{2}{3}$. Интересантно је напоменути, да при фундацуји до сад извршених мостова и пропуста ни код једног није употребљена оплата (Spundwand), па чак ни код оних који премешћавају Тимок. Сем обичног подупирања са местимичним оплаћивањем даскама (Zimmerung), или давања блажијег нагиба боковима темеља приликом копања и пумпања, није ништа друго употребљено при фундацији. А и нашто би оплата, која се често накнадно меће, пошто је објекат фундиран или чак и онде где капи воде нема. Могла би се појавити бојазан, да ће стубави без заштите оплате бити подлокани, што би могло и наступити кад би се они фундирани на шљунку а где је струјање воде јако, али је овде била та сретна околност што су објекти фундирани или на загаситој компактној уми која је на великом делу подножја Тимока или је фундација извршена у стени. Тако мост (25. м.) преко Млапинске реке недалеко од њеног ушћа у Тимок, фундиран је у компактној уми без бетона и оплате. Мост (50. о м.) преко Тимока у Зајечару фундиран је на истој уми. Пошто се прошао слој песка и шљунка ушло се за 1.50 м. у уму и фундарање извршено на бетоној плочи 1.00 дебљине. Савлађивање воде која се цедила кроз песак и шљуњак у бунар усечен у једном крилу било је лако, тако да се фундарање и без бетона могло извршити.

Мост (40. о м.) преко Тимока пред I тунелом фундиран је у стени. Пошто се прошао слој шљунка фундамент је за 0.50 м укопан у стену. Ово вреди за леви стуб. Десни стуб је укопан у стену која је на површини терена, тако да је дно темеља изнад корита.

Мост (30. о м.) преко Метовничке реке на њеном ушћу у Тимок фундиран је — само један стуб. — у стени. Слој шљунка био је велики а навала воде знатна. Бетона плоча и овде је употребљена.

Мост (15. о м.) преко Шарбановачке реке фундиран је на шљунку. Река лети стално пресушује и ван домаћаја је Тимока

(наставиће се)

Статистички подаци по струци грађевинској у Србији за 1906. год.

Подизање нови, и оправке постојећих грађевина у години 1906.

Б р о ј г р а ђ е в и н а		Општинских:																			
Д р ж а в н и х		О б р у ж н и х:																			
Д р ж а в н и х		О б р у ж н и х:																			
За намества	2	Војвођа	Др. разних	Култивација	Др. разних	Војвођа	Инст. вод. и електрик. освет.	Ограда	Кадарма и тротуар	За држ. насл.	Школа	Касар. и др. за вој. употребу	Апсана	Др. разних	Војвођа	Ограда	Школа	Црква	Суаница	Др. разних	Војвођа
2	1	2	3	1	3	1	5	7	1	1	4	1	1	18	5	40	9	32	99	—	
25	1	2	7	5	20	1	2	2	—	3	6	2	3	57	2	248	61	229	148	2	
27	1	4	10	9	16	6	2	28	1	7	9	1	35	10	2	288	70	261	247	2	
		г. Н о в о п о д и г н у т е г р а ђ е в и н е																			
		д. О п р а в љ е н е г р а ђ е в и н е																			
		ф. Н о в о п о д и г н у т е и о п р а в љ е н е г р а ђ е в и н е																			

Издатци на јавне грађевне у 1906. год.

в., Из општинске касе.

Окрузи	Издато је	
	динара	пр.
1. Београдски	93.908	25
2. Врањски	13.829	99
3. Ваљевски	114.489	—
4. Крушевачки	76.069	67
5. Крајински	24.790	67
6. Крагујевачки	91.612	64
7. Моравски	6.171	—
8. Нишки	4.494	63
9. Пиротски	16.301	72
10. Подрински	132.146	09
11. Пожаревачки	52.594	91
12. Руднички	2.317	10
13. Смедеревски	163.669	75
14. Тимочки	8.699	70
15. Топлички	7.175	06
16. Ужички	15.232	90
17. Чачански	17.834	04
18. Београд	832.954	11
Свега	1,674.291	20

Издатци на јавне грађевине у 1906. год.

а.) Из државне касе.

Окрузи	Издато је	
	динара	пр.
1. Београдски	5586	—
2. Врањски	10.234	90
3. Ваљевски	7.525	—
4. Крушевачки	—	—
5. Крајински	16.304	—
6. Крагујевачки	4.965	42
7. Моравски	1.793	54
8. Нишки	47.895	01
9. Пиротски	101.244	66
10. Подрински	24.559	47
11. Пожаревачки	9.909	—
12. Руднички	21.000	—
13. Смедеревски	—	—
14. Тимочки	41.790	40
15. Топлички	11.294	60
16. Ужички	—	—
17. Чачански	62.850	73
18. Београд	116.558	26
Свега	483.520	99

б.) Из народног приреза.

Окрузи	Издато је	
	динара	пр.
1. Београдски	92.271	89
2. Врањски	38.003	17
3. Ваљевски	282.347	—
4. Крушевачки	129.888	45
5. Крајински	26.088	—
6. Крагујевачки	25.195	17
7. Моравски	103.545	08
8. Нишки	54.821	24
9. Пиротски	55.000	20
10. Подрински	179.996	97
11. Пожаревачки	15.880	—
12. Руднички	2.709	06
13. Смедеревски	12.330	13
14. Тимочки	93.825	75
15. Топлички	6.091	43
16. Ужички	49.442	76
17. Чачански	24.579	26
18. Београд	339.516	84
Свега	1,531.532	40

Рад Удружења Српских Инжењера и Архитекта.

XX Месни скуп Удружења Српских Инжењера и Архитекта.

14 децембра 1906.

Председник отвара скуп и вели да је данашња седница Удружења сазвана највише тога ради, да управни и уређивачки одбор чују мишљење београдских инжењера о правцу и уређивању Техничког Листа у овој години. У исти мах изражава наду, да ће београдски, чланови Удружења од сада својом сарадњом више подпомоћи лист да од сад буде са што бољом и разноврснијом садржином.

Пошто се нико није јавио за реч, председник констатује, да се из тога даје извести закључак, да се присутни чланови у погледу правца и уређивања листа слажу са управним одбором.

Председник саопштава да је г. П. А. Димић, досадањи уредник листа, дао оставку на уређивање листа и предлаже, да скуп поново понуди г. Димићу уређивање Листа.

Г. Димић вели, да му због стања његовог здравља и због његових личних послова није више могуће вршити и врло велики посао око уређивања листа, те стога моли скуп, да му оставку уважи и изабере другог уредника.

Председник наглашава, да је посао око уређивања листа врло велики и често повећан тиме што је број сарадника врло мали, па је више пута уредник принуђен да сам попуни лист. — Поново апелује на чланове да лист помогну сарадњом, јер нам се, вели, и други уредник неће моћи дуго одржати.

М. Стефановић вели да је награда уреднику врло мала и да ће за ту награду бити тешко наћи човека, који би се примио уређивања листа.

Председник признаје да је уреднику награда мала, али, вели, ми још немамо сигурне основе за издавање листа, па стога не можемо одредити већу награду. —

Остало је да се питају извесни чланови: да ли би се примили уређивања Листа. —

За редовног члана Удружења изабран је г. Петар Гачић, архитекта.

М. С. Јов.

XXI. Месни скуп Удружења Српских Инжењера и Архитекта.

18 јануара 1907. год.

Председавао подпредседник г. М. Валента.

Подпредседник вели, да је управни одбор од већине грађев. одељака из унутрашњости примио преставке, којима се тражи, да Удружење подејствује код Министра Грађевина, да се законски пројекат о уређењу Министарства Грађевина што пре изнесе пред скупштину. — Даље вели, да је ради тог питања већ једном сазиван скуп, али се седница није могла одржати због недовљног броја присутних чланова. Док чланови из унутрашњости стигну да пишу преставке и да се преко писама са колегама споразумевају, дотле београдски чланови не сматрају за вредно да дођу ни на скуп.

После говора већине присутних решено је, да се као изасланици Удружења изашљу 5 чланова, који ће се лично код г. Министра Грађевина обавестити, о његовим намерама у погледу доношења новог закона о уређењу Министарства Грађевина. Изабрани су г. г.: Н. Манојловић, М. Валента, П. Поповић, К. Савић и Ј. Симеонович. —

За екскурзију Удружења у овој години решено да се предложи ова три правца:

1.) Београд—Турна Северин—Радујевац—Зајечар—Честобродница—Београд.

2.) Разгледање извршених радова за исушивање Срема и осигуравање Сегедина од поплаве. —

3.) Београд—Брод—Сарајево—Мостар—Вишеград Ужице—Овчарска Клисура—Београд.

При објави овог предлога за екскурзију у Листу тражити, да се чланови до 15 фебруара изјасне за један од ових предложених праваца.

Мил. Јов.

В е с т и.

Личне вести.

Указом Њ. В. Краља од 9. маја ове год. постављени су у дирекцији Срп. Држ. Железница:

при управи за грађење

за управника г. Милан Милашиновић помоћник директора, а

за помоћника директора г. Влада Марковић помоћник директора у пензији.

Сарадник нашега листа г. Божидар Ђокић писар друге кл. Мин. Грађевина унапређен је за писара прве класе, а г. Јован Ђ. Радењковић благајник листа, писар четврте класе, унапређен је за писара треће класе.

Нови услови за лицитације, које смо ми у нашем листу од прошле године донели у целини, и у неколико бројева их критиковали, допуњени су у Министарству Грађевина и дати у штампу.

Услови ће бити ускоро готови те ће се по тим новим условима уступати послови у извршење.

Решењем Господина Министра Грађевина од 17. маја 1907. г. Бр. 4030. одређен је на службу при инжењерског одедењу Мин. Грађевини г. Влад. Павловић инжењер I класе.

У грађевинском одељку при начелству окр. нишког г, Петар Матејић инжењер I кл.; и.

У грађевинском одељку начелству окр. чачанског г. Влад. Р. Вишек инжењер II класе Мин. Грађевина.

Грађење пропуста преко Бранковинске реке, на путу Ваљево—Пресаде—Шабац, уступљено је Ристи Алексићу, пред. из Ваљева за 2175 дин. ниже од предрачунске суме за 865,12 или 28,43%.

Грађење зграде за основну школу у Буковачи, (окр. крајин.) уступљено је Ђоки Лазаревићу пред. из Неготина за 33470 дин. ниже од предрачунске суме за 5840·11 д. или 14,86%. Пројектант П. Ј. Поповић архит, Плаћа школска општина.

Нова зграда за начелство, првостепени суд и канцеларије среза добричног у Прокупљу. По пројекту г. г. Бранка Таназевића доцента универзитета и Драгутина Маслаћа архитекте Министарства Грађевина саградиће се ова зграда, за чије је извршење расписана лицитација за 9. јуни ове године.

Предрачунска је сума 286.755,94. динара а кауција 27.675,00 динара у готовом новцу или држав. папирима.

Утврђење Моравске обале дуж државног пута Београд—Рашка у Шумарицама код Витановца у срезу грузанском, извршиће се ове год. по пројекту в. инжењера г. Л. Ивковића.

Предрачунска је сума 2969,10 дин.

Нов полустални мост од 18,00 м. распона, саградиће се ове год. по пројекту самоуправног окр. инжењера г. Ђ. Јевтовића, преко реке Скратежа у Косерићу, на окр. путу Ужице—Косерић—Ваљево на км. 33,692.

Предрачунска је сума 13.901,24 динара.

Плаћа округ ужички.

Проширење пропуста на Падићевом јазу у Ваљеву уступљено је Кости Алексићу пред. из Златарића за суму од 1189 дин. ниже за 362 од предрачунске суме или 23,35%.

Плаћа општина Ваљевачка.

Грађење штале при воћном ср. расаднику у Куршумлији, уступљено је Миленку Ђорђевићу пред. за 3099 дин. ниже за 116,83 дин или 3,60% плаћа срез.

Грађење болничких зграда ср. Косаничког у Куршумлији уступљено је Милентији Алексићу пред. за 50.430 дин. ниже од предрачунске суме за 4029,07 дин.

Плаћа санитет. фонд.

Нове грађевине у Београду

Управа града Београда одобрила је, да се попрегледаних плановима може дозволити подизане нових грађевина у Београду.

1. Јосифу Хрњичеку на углу Немањине и Шумадијске ул.
2. Милутину Мићићу у Милићевој ул. бр. 15.
3. Влади Вељковићу у Таковској ул. бр. 36.
4. Исајлу Савићу у Сарајевској ул. бр. 79.
5. Сими Милошевићу у Његушевој ул. бр. 62.
6. Милоју Благојевићу на углу Солунске и Драчке ул.

ПОВЕРЕНИЦИМА И ПРЕТПЛАТНИЦИМА

На месноме скупу Удружења Срп. Инжењера и Архитекта одржаном 4. априла 1907. год. донета је одлука, да се благајна Српског Техничког Листа повери администратору листа Г. Јовану Ђ. Раденковићу писару Министарства Грађевина.

Г Раденковић примио је нову дужност, с тога саопштавајући ово г.г. претплатницима и повереницима, уредништво их моли да у будуће претплату за „Српски Технички Лист“ изволе слати на адресу г. *Јована Ђ. Раденковића* писара Министарства Грађевина.

9. маја 1907.

Београд

*Редакциони одбор
Српског Техничког Листа.*

Власник за Удружење Срп. Инжењера и Архитекта **Мих. Ј. Валента** инспектор железничке дирекције. Одговорни уредник: **Нестор Манојловић**, начелник Минист. Финансија у пензији. Ресавска ул. бр. 69. Штампарија **К. Грегорића** и Друга — Београд. Узун-Миркова 4.

ОПШТИ УСЛОВИ

по којима ће се, у _____
 на дан _____ држати _____ лицитација
 за израду _____

по решењу Госп. Министра Грађевина од _____

I. ВАЖНОСТ ЛИЦИТАЦИЈЕ.

1., За предузимача, који се ове грађевине прими, важи лицитација, чим ове услове и протокол лицитације потпише, а за _____ тек кад Министар Грађевина лицитацију одобри.

II. КАУЦИЈА.

2., Сваки лицитант пре лицитације полаже кауцију у _____ (што чини 10% од заокругљене предрачунске суме) било у готовом новцу, било у државним хартијама од вредности, или у хартијама, за које држава јамчи, или које се по особеним законима узимају у кауцију.

Остатак кауције у _____ (што чини 5% од заокругљене предрачунске суме) задржава се сразмерно при појединим исплатама.

Положена и при исплатама задржете суме образују грађевинску кауцију.

III. ОБАВЕЗЕ ПРЕДУЗИМАЧЕВЕ.

3., Предузимач се обвезује да ће по саопштеном одобрењу лицитације, од дана, кад се у посао уведе, па до за _____ радних дана године, свршити и предати грађевину, израђену по техничким прописима, у свему по плану, предрачуну и детаљима, који су на лицитацији изложени били, и које је он потписао и по овим условима.

Но предузимач од дана саопштења одобрене му лицитације па најдаље за _____ дана мора бити уведен у посао.

4., Ако се предузимач при изради грађевине не придржава техничких прописа, било у погледу израде, било у погледу материјала, то надзорни инжињер има право да поруши и уништи сав тако израђени посао.

Ако се против ове наредбе надзорног инжињера предузимач жали _____ у року од три дана, техничка комисија одређена од _____ имаће ствар да извиди и да изда до- тичне наредбе.

Противу овога може се предузимач жалити Министру Грађевина у року од три дана, и Министрово решење за предузимача је обавезно.

Рушење се врши о трошку предузимачевом, и плаћа из зараде преду- зимачеве.

5., Спремљени материјал на градилишту мора бити добре каквоће, као што се техничким прописима тражи.

Ако материјал не одговара прописима, то ће надзорни инжињер наредити предузимачу да тај материјал, као одбачени, у року од 24 сата уклони са гради- лишта. По жалби предузимачевој поступа се онако, као што је изложено у тач. 4. ових услова.

Одбачени материјал уклања предузимач о свом трошку; не учини ли он то сам у одређеном му времену, то ће се одбачени материјал уклонити о трошку предузимачевом и платити из предузимачеве зараде.

6., Предузимач је дужан да на грађевини има увек довољан број раде- ника и материјала, како ће грађевину на уговорено време моћи довршити. Ако то неби било, и техничка комисија, коју по тражењу надзорног инжињера одреди _____, нађе да предузимач не ради са довољ- ним бројем радника и нема довољно материјала, да би грађевину на време довр-

шити могао, онда се по решењу Министра Грађевина посао од предузимача одузима, и другом у израду уступа на начин, који Министар Грађевина одреди.

Вишак коштања за довршење грађевине плаћа се из предузимачеве грађевинске кауције, а остатак враћа се предузимачу.

7., Кад се при изради грађевине покаже да треба у плану што изменити, или што више израдити, но што је предвиђено, онда је предузимач дужан то да учини чим Министар Грађевина наредио буде, а по предвиђеним и погођеним ценама.

Радови који су предвиђени, платиће се по погођеним ценама, а радови који нису предвиђени по новим ценама, које на предлог комисије, одређене од г. Министра Грађевина, одобри Министар Грађевина, што је за предузимача обавезно,

8., Више или мање израђеног посла не сме бити без писмене наредбе надзорног инжињера.

9., Ако предузимач Грађевину на уговорено време не сврши, а Министар, Грађевина не нађе за потребно да му израду грађевине одузме, или рок за довршење продужи, то ће предузимач за сваки дан задоцнења платити по _____ динара, која се сума при колаудовању уноси у рачун мањка.

10., Предузимач је обвезан обезбедити саобраћај ако би израдом грађевине био прекинут, изузимајући да је предрачуном друкчије предвиђено. Опасна места за пролазнике морају бити ограђена и ноћу осветљена о трошку предузимачевом.

11., Члановима комисије, одређеним по тач. 4. и 5. ових услова, по жалби предузимачевој, плаћа се дијурна, што им припада по закону и по правилима, на основу закона издатим, из предузимачеве зараде, ако се утврди да предузимач није био у праву.

12., Предузимач не може израду ове грађевине на другог пренети без претходног одобрења Министра Грађевина.

IV. ПРАВА ПРЕДУЗИМАЧЕВА.

13., При саопштењу одобрене лицитације, предузимач добија бесплатно оверене преписе и копије плана, предрачуна, детаља и ових услова, и других докумената, које је при лицитацији потписао. Ако би нека од тих докумената била штампана, то ће их предузимач добити, пошто за њих прописну таксу положи.

14., Зарада ће се предузимачу платити у једнаким — месечним — роковима од по _____ динара, по стварно израђеном послу. Последњи рок плаћа се кад грађевина буде готова, колаудована и окончани рачун одобрен од Минист. Грађевина, кад се предузимачу враћају и суме задржете при исплатама ради образовања грађевинске кауције, и које износе 5% од заокругљене предрачунске суме.

15., Елементарне непогоде дају предузимачу право само на продужење рока, а никако на накнаду штете, коју је од њих претрпео. Под елементарном непогодом разуме се само ватра, земљотрес и бурна поплава.

16., Елементарне непогоде или више израђени послови, или дуготрајне кише или велики снегови или опште обуставе рада од стране раденика, дају предузимачу право само на продужење рока за извршење и предају грађевине. Колико је продужење тога рока, утврдиће Министар Грађевина на основу података предузимачевих и надзорног инжињера, што је за предузимача обавезно.

17., У случају предузимачеве смрти, обавеза о довршењу грађевина пада сама по себи, но Министар Грађевина може примити понуду његових наследника или њихових старалаца за довршење грађевине под истом погодбом и условима.

18., Ако би предузимач пао под стечај, то се уговор раскида, но Министар Грађевина може примити понуду његових поверилаца, да исти предузимач грађевину доврши под истом погодбом и условима.

V. СТРУЧНО ЛИЦЕ ПРЕДУЗИМАЧЕВО.

19., Кад предузимач сам није стручњак, а потреба то буде захтевала, онда је дужан, да на послу има увек једно стручно лице, које Министар Грађевина као такво призна, да рад на грађевини руководи, и које га пуноважно заступа у техничким питањима.

VI. НАДЗОРНИ ИНЖИЊЕР.

20., Предузимач је дужан да се повинује наредбама и упутима надзорног инжињера, и у свако доба мора му бесплатно ставити на расположење довољан број раденика и алата, ради давања линије, контролисања спремљеног материјала и израђеног посла.

Надзорни инжињер има право уклонити са градилишта све предузимачеве раденике и службенике који то заслужују својом непослушношћу, неспособношћу или несавесношћу.

21., Надзорни инжињер на самом градилишту води о раду дневник и грађевинску књигу, на основу којих се саставља обрачун са предузимачем. Сваку страну тих књига потписују надзорни инжињер и предузимач.

Тачне и истините податке за вођење дневника дужан је предузимач сваког дана подносити надзорном инжињеру.

Податке за грађевинску књигу прикупљају на градилишту узајамно надзорни инжињер и предузимач, тако да доцније у погледу мера и количина не може бити никаква спора, што важи нарочито за оне делове грађевине, који се по извршеном раду више не виде.

22., Надзорни инжињер не сме издавати писмене наредбе предузимачу за измене у погођеном послу без предходног одобрења Министра Грађевина; само у случајевима преке потребе може надзорни инжињер издати писмену наредбу за измену, но за ту измену има да изради накнадно одобрење Министра Грађевина.

Кад између предузимача и надзорног инжињера дође до неспоразума, то предузимач своју жалбу предаје надзорном инжињеру, који је одма са својим извештајем шаље својој вишој власти, која има да донесе решење. Ако предузимач није задовољан са тим решењем, то ће се жалити Министру Грађевина, и Министрово је решење за предузимача обавезно.

VII. ОДГОВОРНОСТ ПРЕДУЗИМАЧЕВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ РАДЕНИКА.

23., Предузимач је одговоран за довољну јачину и сигурност скела и свију својих постројења. На први позив надзорног инжињера, предузимач мора да учини сва потребна појачања у скелама и у осталим постројењима, остајући и даље одговоран за безбедну употребу истих.

24., За све несрећне случајеве, који би се при раду десили, предузимач је одговоран по одредбама земаљских закона.

При сваком несрећном случају предузимач ће одмах позвати и надзорног инжињера и полицијску власт ради увиђаја и даљег поступка по закону.

VIII. ОДНОСИ ИЗМЕЂУ ПРЕДУЗИМАЧА И РАДЕНИКА.

25., Под радеником разумје се сваки онај, који ради на грађевини било као надничар било под платом. Предузимач не сме своје раденике исплаћивати жетонима или боновима, већ готовим новцем, и то у монети какву сам прима при исплати својих зарада, нити сме утицати на раденике да своје животне намирнице набављају у његовим баракама, већ се раденицима оставља потпуна слобода, да их набављају где им воља буде.

26., Предузимач је дужан своје раденике исплаћивати недељно, сем оних који су под платом, и који се исплаћују према уговору.

Ако предузимач не исплаћује уредно своје раденике, то ће по званичној дужности надзорни инжињер саслушати раденике, и при овери исплате предузимачеве зараде задржати предузимачу од зараде онолико, колико износе раденичка потраживања. Раденицима ће се остављати довољан рок да своја потраживања надлежним путем оправдају, а по истеку тога рока, ако раденици нису своја потраживања оправдали, исплатиће се предузимачу задржате суме.

27., При грађевинама, чија је погођена вредност 20.000 динара па на више, предузимач је дужан да води уредне књиге о кретању и раду својих раденика и њиховој заради, и ради исплате састављаће платне спискове, у којима ће за сваког раденика поименце бити означени број радних дана и величина дневнице.

У случају спора између предузимача и раденика, предузимачу ће служити за доказ да је испунио своје обавезе само платни спискови са радничким потписима, или друге писмене изјаве. Ако предузимач не плаћа уредно раденике, то надзорни инжињер има право да из предузимачеве зараде исплати раденике по подацима и платним списковима, које му је предузимач дужан ставити на расположење.

IX. ГРАЂЕВИНСКА КАУЦИЈА.

28., Заложеном грађевинском кауцијом јамчи предузимач да ће грађевину по свима тачкама ових услова извршити. Ако се предузимач не придржава ових услова, онда по решењу Министра Грађевина, посао ће се од предузимача одузети и другом у израду уступити на начин, који Министар Грађевина одреди.

Вишак коштања за израду грађевине плаћа се из предузимачеве грађевинске кауције, а остатак враћа се предузимачу.

X. КОЛАУДОВАЊЕ.

29., Кад предузимач грађевину доврши, поднеће молбу за колаудовање надзорном инжињеру, па ако је грађевина у истини довршена, то ће Министар Грађевина одредити комисију за колаудовање ради пријема и обрачуна вредности грађевине. Комисија излази на грађевину најдаље месец дана по поднетој молби за колаудовање, и у присуству предузимача, по прегледу грађевине на основу поднетог обрачуна од стране надзорног инжињера, саставља протокол колаудовања и окончани рачун, са осталим потребним документима.

Предузимач је обавезан да комисији за колаудовање стави бесплатно на расположење послугу за разноврсне радове и снимање.

30., Протокол колаудовања и окончани рачун потписује предузимач, и ако их потпише без примедбе, то тим својим потписима утврђује да нема никаквог другог потраживања за извршену грађевину мимо оног изложеног у окончаном рачуну. Ако протокол колаудовања и окончани рачун предузимач потпише са примедбом, то у року од 15 дана мора поднети своја нова потраживања, и по истима Министар ће Грађевина донети своје решење, са којим, ако се предузимач не задовољи улуђује се да своје потраживање на суду докаже.

XI. РОК ТРАЈАЊУ ГРАЂЕВИНСКЕ КАУЦИЈЕ.

31., Комисија за колаудовање утврдиће у протоколу колаудовања дан кад је грађевина била довршена, и од тог дана па за _____ остаје грађевинска кауција као јемство да је грађевина добро извршена. Ако се у том времену покажу недостаци на грађевини, то их је дужан предузимач у одређеном року уклонити о свом трошку, иначе ће то сам _____ учинити и трошак из грађевинске кауције наплатити.

XII. СУПЕРКОЛАУДОВАЊЕ.

32., За повраћај кауције потребан је нарочити преглед, за који је предузимач обавезан поднети молбу у своје време па ако нема никаквих недостатака на грађевини, то ће Министар Грађевина одредити комисију за суперколаудовање. Комисија излази на грађевину ако предузимач има право на повраћај грађевинске кауције, најдаље месец дана по поднетој молби; ако комисија у том року не изађе, то предузимач јамчи само за оне недостатке, који су се појавили до дана истека рока грађевинској кауцији.

XIII. ТАКСА.

33., Предузимач је дужан плаћати све државне таксе, које су са овим послом скопчане. Исто тако предузимач се не може ни у ком случају ослободити државних дажбина, које постоје на дан потписа ових услова.

XIV УГОВОР.

34., По чл. 97 закона о државном рачуноводству ови услови јесу јавна исправа по §. 188 грађанског судског поступка и сматрају се као уговор.

К. Бр _____

191 год.

Шабац

Председник окр. одбора

Окр. Деловођа

Чланови:

Шеф самоупр. грађ. одељка
самоупр. инжињер,

Прочитали смо ове услове, те су нам у свему познати и пристајемо да по истима лицитујемо, што и својим потписима потврђујемо

191 год.

Шабац

Предузимачи: